Է. ՏԱՐԻ ՉՈՐԵՔՇԱԲԹԻ 3 ԱՊՐԻԼ 1904 ԹԻՒ 606

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Պուլկարիոյ համար
Տարեկան 12 Ֆր.
Վեցամսեայ 6 »
Արտասահմանի
համար տարեկան 15 »
Վեցամսեայ 8 »

Ամերիկայի համար
Տարեկան 3 տլր.
Վեցամսեայ 1.50 »

Ծանուցման տողը առաջին երեսին համար 40 ս. իսկ վերջին երեսին համար 20 սանթիմ է. Երեքէն աւելի անգամներու համար 20 0/0 զեղչ կըլլայ։

Վառնայի համար ձեռքէ 40 սանթիմ

ՇԱՐԺՈՒՄ

ԼՐԱԳԻՐ ԱԶԳԱՅԻՆ, ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԵՒ ԳՐԱԿԱՆ

ԿԸ ՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԻ ՉՈՐԵՔՇԱԲԹԻ ԵՒ ՇԱԲԱԹ ՕՐԵՐԸ

Նամակ եւ դրամ ղրկել Խմբագրութեան հասցէին

Редакция на вѣстникъ „Шаржумъ" Варна

Redaction du journal „Charjoum" Varna (Bulgarie)

Արտասահմանի համար ձեռքէ
)(20 ՍԱՆԹԻՄ)(
Պուլկարիոյ համար ձեռքէ
)(15 ՍԱՆԹԻՄ)(

Գրութիւնք ետ չեն տրուիր

«ՇԱՐԺՈՒՄ» Ի ԲԱԺԱՆՈՐԴ ԳՐՈՒՈՂԸ ԲԱԺԱՆԳԻՆԸ ՊԷՏՔ Է ԿԱՆԽԻԿ ՎՃԱՐԷ

ԿՐԿՆՎՈՂ ՃԻՉԵՐ

Մեր ընթերցողները անշուշտ չեն մոռացել այն կիսայուսահատական և կիսապաշտպանական ճիչերը, որ մի ժամանակ ողորմելիօրէն արձակում էր Ներքսում վերակազմեալ, գրուից չէզոք Արշակ Չոպանեանը իր «Անահիտի» միջոցաւ, Դաշնակցութիւնից պահանջելով անպատճառ հաւաքուել Վերակազմեալների հետ միութեան կամ համերաշխութեան մասին խորհրդակցելու համար։

Այդ գոյնի ճիչերով Չոպանեանը, իր խելքով, ձգտում էր ամբոխի վրա ազդելով հոսանք ստեղծել և Դաշնակցութեան ստիպել գոնէ այդ ամբոխային հոսանքի առջեւ խոնարհել և վիճումներ անել Վերակազմեալների հետ մի ժողովի նստելու։

Այդ ճիչերը անցան գնացին առանց ունէ հետեւանքի, ինչպէս և սպասվում էր։ Բայց պատմութիւնը կրկնութիւններ սիրում է, ու այսօր մենք դէմ առ դէմ ենք գտնվում մի կրկնութեան։

Չոպանեանին կրկնողը ներկայանում է Պ. Հ. Խուշպուլեանը, նոյն դարձուածներով, նոյն ոճերով, նոյն գռեհիկ ամբոխի վրա ազդելու միջոցներով. Երբ պաշտպան է հանդիսանում ինչ որ միութենական յանձնախմբի յեղափոխական մարմիններին ուղղված կոչին, որի նպատակն է հայ յեղափոխական խմբերի և մարմինների պատւիրակներից մի կոնգրէս գումարել, «հայ ազգի ճակատագրի և վիճակի մասին խորհրդակցելու համար»....

Խուշպուլեանը իր պաշտպանողականը աւելի ազդու դարձնելու համար յայտնում է հետեւեալ միտքը.—եթէ հայ յեղափոխականները կարող են համաձայնել օտարների հետ, կարող են երիտասարդ թուրքերի կոնգրէսին մասնակցել, նրանք պարտաւոր են և իրարու հետ համաձայնել ու այդ կոնգրէսը կազմակերպել...

Սա մի դարձված է, որ Խուշպուլեանը գործ է ածում աւելի գռեհիկ ամբոխի վրա ազդելու համար, քան թէ հայ յեղափոխականների, մանաւանդ դաշնակցականներիս, որովհետեւ ինքն էլ շատ լաւ գիտէ թէ Դաշնակցութիւնը երբէք չէ ազդվել այդ տեսակ խօսքերից, որի բերնից էլ որ նրանք դուրս եկած լինէին։

Չուզելով Խուշպուլեանի խօսքի այդ դարձվածքը, նրա ամբողջ հոգեբանութիւնը, մանրամասն անալիզի ենթարկել, որովհետեւ դա մեր նպատակից դուրս է, երբէք տրամադիր էլ չը լինելով Դաշնակցութիւնը արդարացնել իր անտարբերութեան համար դէպի զանազան կոչեր, միութենականներ են, որովհետեւ ամբողջ աշխարհն էլ լաւ գիտէ թէ Հ. Յ. Դաշնակցութիւնը աւելի լաւ է ըմբռնում մեր հայրենիքի շահերը և աւելի նպատակայարմար կերպով ծառայում այդ շահերին, քան տասնեակ Խուշպուլեաններ. մենք թոյլ ենք տալիս մեզ յայտնելու որ Խուշպուլեանի այդ կրկնվող ճիչերը ոչ մի ազդեցութիւն չեն ունենայ Դաշնակցութեան վրա և նա մի մազ անգամ չի շեղվի իր այն վերջի որոշումներից, որոնք արգիւնք են ամբողջ դաշնակցութեան վերջնական համոզման։

Իսկ այդ որոշումը գիտէք ի՞նչ է պ. Խուշպուլեան. Հայ յեղ. Դաշնակցութիւնը աչքի առաջ ունենալով մեր յեղափոխական կոչված մարմինների և խմբակների մէջ յեղափոխական բարոյականի բացարձակ անկումը, որոշեց նրանց հետ երբէք բանակցութեան չը մտնել և պաշտօնական յարաբերութիւններ չունենալ. բայց այնխ. անհատների և խմբերի հետ. մանաւանդ երկրի մէջ, եթէ նրանք գտնըվեն, միշտ համերաշխաբար ընթանալ թշնամու դէմ մաքառելու համար։

Կարծեմ ձեզ համար շատ հասկանալի է այս որոշման միտքը և հոգին, ու դուք շատ լաւ կարող էք հետեւցնել թէ ձեր և ձեր պաշտպանած յանձնախմբի ճիչերը անկարող պէտք է լինեն Դաշնակցութեան այս որոշումը խախտել տալ.

Ուստի, բարեկամ, ձեզ մնում է միայն, եթէ դուք իրապէս այսօր միայն հայ յեղափոխութեան շահերով էք ղեկավարվում, ձեր կարողը, ընդունակութիւնները գործ դնէք Դաշնակցութիւնից արհամարված խմբակների մէջ յեղափոխական բարոյականը բարձրացնել, նրանց դէպի գործ և դէպի զոհողութիւն մղել, նրանց իրենց պարտականութիւնը կատարել տալ.

Վերջապէս կարծեմ ձեզ էլ ժամանակ է ըմբռնելու որ յեղափոխութիւնը և ազգային փրկութիւնը այն տարրերով չէ կատարվում որոնց դուք այսօր մղում էք դէպի անօգուտ և աննպատակ պայքար ....

ՎԱՐԴՕ

ՀԱՅ ՀԱՐՈՒՍՏԸ

«Դուն խելօք հաշւով վաճառական ես
Մուլք, փող ու ապրանք կտեսնեմ շատ ունիս.
Բայց թէ փողէդ բաժ չունի Հայաստան,
Թքել եմ քո ալ փողիդ ալ վրան»։

Գամառ-Քաթիպա

Այս հեգնող ու միանգամայն կծու խօսքերը ուղղված է հայ հարուստին մեր անմահ բանաստեղծը, որուն սուր հայեացքէն չէր կրնար վրիպիլ ոչ մի կէտ, որ կրնար դեր խաղալ հայ ազատագրութեան գործին յաջողութեան համար. իսկ զայն յաջողցնելու համար դրամի անպայման պահանջքը, բնականաբար մեծ տեղ պիտի բռնէր բանաստեղծի ոտանաւորներուն մէջ. Եւ ան՝ տարիներ առաջ, երբ տակաւին Տաճկահայաստանը չէր սթափած իր ստրկական խոր քունէն, իր սրտի բոլոր դառնութեամբը այս խօսքերը կուղղէր հայ հարուստին, անոր մէջ ազգային պարտաճանաչութեան զգացումը արթնցնելու համար

Անկէ ի վեր տարիներ անցան, սեւ, արիւնոտ, բայց խոստմնալից տարիներ... Ստրուկ հայը բողոքող դարձաւ եւ վերջապէս զէնքը ձեռքը կռուող Ֆէտայի. Ու ֆէտային կըրցաւ ահ ու սարսափ ձգել թուրք ու քիւրդ ազգաբնակչութեան վրայ. ան կրցաւ ճանչցնել հայ շինականին իր անտանելի, անապահով դրութիւնը օրինակ հանդիսացաւ անոր հասկցընելու համար թէ ինչպէ՞ս պէտք է վարուիլ հրամայող թուրքին ու քիւրդին հետ եւ հայ գիւղացին յարգանքով վերաբերուիլ սկսաւ դէպի ֆէտային. հիւրընկալեց զայն ու աջակցեցաւ անոր միշտ։

Ֆէտային որ այսօր բացարձակ տէրն է Սասնոյ, հիմակ. աւելի քան ուրիշ ատեն, արտասահմանի հայ ժողովուրդէն կըսպասէ բարոյական եւ նիւթական աջակցութիւն. Թշնամին յարմար պարագային պիտի փորձէ յարձակում գործել Սասնոյ վրայ. որքան կրկնապատկենք մեր ուժերը հոն, այնքան փառաւոր եւ ուժգին կիջնան հարուածները թըշնամիին եւ որքան հարուածները տեւական ըլլան, այնքան շահեկան, յաղթական կըլլայ մեզի. եւ մի՞թէ լքել պէտք է այդ անմատչելի սիգապանծ լեռները ապաստանող մեր ափ մը կտրիճները. ի՞նչն է դրդեր զիրենք ձգելու շինականի խրճիթը, նետելու ձեռքէն բահը առնելու համար անոր տեղ հրաշագործ մօսինը. —թշնամիէն բռնաբարուած հայ կոյսին, անարգուած հայուն, վերջապէս բազմաթիւ նահատակներու վըրէժը լուծելու, եւ հայրենի հողին վրայ իբրեւ ուրոյն ազգ ապրելու արդար բաղձանքը։

Քաղաքակիրթ մարդկութիւնը հիացաւ, համակրեցաւ հայ ֆէտայիին. Անուրանալի է որ ֆէտային եղած է հայկական խնդիրը օրուան հարց ընողը եւրոպայի պաշտօնական սեղաններու վրայ, առանց անոր գոյութեան հայկական հարցը ինչպէս ուրիշ ատեն նոյնպէս եւ այժմ մոռացութեան կրնայ մատնուիլ... Եւ երբ ֆէտային իր սիրելիները կը ձգէ ու ինքզինք կը նուիրէ հայրենիքի փրկութեան գործին, երբ տարիներու աշխատութեամբ եւրոպական դպրոցներ աւարտող հայ մասնագէտը կը զոհէ իր ապագան ու անձնուիրաբար կերթայ տառապանքի երկիրը ֆէտայիներու շարքը սեղմելու, ղեկավարելու կռուող ուժերը, ատին հապա, հայ հայ հարուստը ի՞նչ կը մտածէ. արդեօք ան ալ իր վրայ ինկած պարտականութիւնը դէպի հայրենի դատը կը կատարէ՞. արդեօք ազդած ե՞ն Գամառ-Քաթիպայի սլաքները իր քարէ սրտին. ահա այս մասին է որ

կուզենք երկու խօսք ընել հայ հարուստին ։

Հայ հարուստը մեծ մասամբ եւ ամէն տեղ սկիզբէն մինչեւ այսօր ոճրագործ, սառն անտարբերութեամբ վերաբերուած է դէպի հայ յեղափոխութիւնը. եւ ոչ միայն անտարբեր գտնուած է, այլ եւ շատ անգամներ դաւաճանութիւններ ըրած հայրենիքի նուիրուած արի զ՚նուորին ։

Հարուստները ամեն տեղ միատեսակ մտածած ու միատեսակ վնասակար, պատուհաս եղած են յեղափոխութեան ։ Աշխատինք փաստելու մեր ըսածները ։ Ա. 93 թուականին Շ. Գարահիսարի յեղ. մարմինը զէնք գնելու համար դրամի հանգանակութեան կը ձեռնարկէ, հարուստներէն ոմանք չնչին գումարներով կը մասնակցին, ոմանք ալ բնաւ, իսկ Աբգար Ղուկասեան կոչուող վաշխառուն ոչ միայն չի մասնակցիր, այլեւ կանարգէ անոր հեղինակները. յեղափոխականը սակայն գիտէ համբերել և ամէն հաշիւ իր կարգին կարգադրել. ու այնպէս ալ կ՚ըլլայ. հինգ յեղ. երիտասարդներ՝ վաշխառուին դէպի Կիրասոն ճամբորդած միջոցին, ծպտեալ կը յարձակին վրան և ամենայն դիւրութեամբ կ՚ըստանան սպասուածէն շատ աւելի գումար ու ապահով կերթան քաղաքի մօտ գիւղ մը կապաստանին. վաշխառուն ճանչնալով երիտասարդներէն երկուքը, կը վերադառնայ քաղաք. և կը մատնէ զանոնք կառավարութեան. պատմելով առջի դէպքերը իրենց բոլոր մանրամասնութեամբ, և վերջապէս. կտրիճ երիտասարդները կ՚իյնան կառավարութեան ձեռք, ու բանտին մէջ չարաչար կերպով կը մեռցուին ։ իսկ 40-50 երիտասարդներ ալ ձերբակալուելով նոյն առթիւ երկար ամիսներով Թըրքական խոնաւ բանտին մէջ կը տառապին, ու յետոյ ամէնքը իրենց կարգին կաշառքներով կը փրկեն կեանքերնին ։ (*)

Բ. 95 թուականին Պոլիս միլիոնատէր Գարակէօզեան, յեղափոխութեան համար իրմէ պահանջուած պզտիկ գումարը, 30 ոսկին չէ տալէն յետոյ, յանդգնութիւնը, անամօթ լկրչութիւնը կ՚ունենայ յատկապէս երթալու ծանօթ վաճառականներու խորհուրդ տալու որ իր օրինակին հետեւին, և ան մանաւորապէս իր վերջի այս սոսկ արարքին համար արժանի պատիժը կը կրէ յեղափոխականի արդարադատ դաշոյնի հարուածներու տակ վերջացնելով իր կեանքը. պատճառ ըլլալով հարիւրաւոր անմեղներու ձերբակալութեան ։ Գ. 96 թըւին Պոլիս Եղիա Շահպազեան, ոստիկաններ, փօլիսներ դարանի կը դնէ իր գրասենեակի շուրջը, ու այսպէսով կը մատնէ յեղափոխութեան համար իրմէ դրամ պահանջող արի զինուորը, ու պատճառ կ՚ըլլայ ձերբակալութիւններու և երեք կտրիճներու կախաղան բարձրանալուն ։

Դ. 96 թուականին, դարձեալ փաստաբան Քօլօլեան նոյնպէս կը հետեւի Շահպազի օրինակին, որոշեալ ժամանակէ — որ յեղափոխականը վերջին անգամ ըլլալով պահանջելու պիտի գար իրմէ, նշանակուած գումարը — քանի մը ժամ առաջ իր տունը կը փոխադրէ Ղալաթա-սէրայի պահականոցը, բայց անծանօթ յեղափոխականը գիտակցաբար դարձեալ կերթայ դէպի վտանգը ու. կըսպաննէ երկու համփոյշ հսկաները ու ծանրապէս կը վիրաւորէ երրորդը ։

Ե. 1902ին դարձեալ Շուշիի մէջ միլիոնատէր Ժամհարեանց ոչ միայն չուզեր օգնել յեղափոխութեան, այլ խաբելով անոր արի զինուորը կը մատնէ ռուս ոստիկանութեան ձեռքը, ու պատճառ կ՚ըլլայ խուզարկութիւններու, ձերբակալութիւններու ։

1902 թուին Իզմիրի մէջ, Պալեօզեան նոյնպէս մատնութեան կը դիմէ...

Կը յուսանք որ այսքանը կը բաւեն ապացուցանելու որ հայ հարուստը, միշտ և ամէն տեղ քարասիրտ գտնուած է դէպի յեղափոխութիւնը, դէպի կռուի դաշտը թշնամուն դէմ անհաւասար կռիւ մղող պաշտելի հերոսը ։

Վ.

(*)Նպատակ չունենալով օրինակները իրենց մանրամասնութեամբ նկարագրել շատ հարեւանցի կանցնինք այս խիստ հետաքրքիր և սիրտ կտրատող պատկերի վրայէն ։

ԹԱՏԵՐԱԿԱՆ

Իմ նպատակը չէ քննադատութեան ենթարկել Պ. Պապազեանի խումբը, դատելով առաջին ներկայացումներու վրայ, այլ երկու խօսքով միայն ուրուագծել Զատկական տօներու առթ[իւ] տրուած ներկայացումների թողած տպաւորութիւնը ։

Պ. Պապազեանը կը թուի վճռած ըլլալ գիտակցօրէն գործել, և հիմնել ժողովրդական թատրոն, իրեն ույժերու ներած չափով. Քիչ թէ շատ նա յաջողած է արդէն ո՛չ այնքան երկարատեւ ժամանակամիջոցի մը մէջ մաքրել այն ինչ որ վատ ներգործելու է ժողովրդական բարքերու վրայ. Եւ անշուշտ պարոնը նկատած է, նոյնիսկ առաջին քայլէն, թէ ժողովրդի գիտակ մասը հիմայ աւելի կը հետաքրքրուի իրմով. քան թէ յառաջ. և այս փայլուն կերպով ապացոյց հասարակութիւնը, ասեղ ձգելու տեղ չը թողլով թատերասրահին մէջ ։

Առաջին և երկրորդ օրուայ ներկայացումներու վրայ չարժէ ծանրանալ, որովհետեւ անոնք աւելի երեւակայական աշխարհէ առնուած պատկերներ էին, որ այդպէս չը պէտք է ըլլայ. ժողովրդին յուզելու, տխրեցնելու ու լացնելու է ժողովրդի կեանքով ։

«Կնոջ մը տասը տարուայ կեանքը» դրամը, այս երկրորդ անգամն է որ Պ. Պապազեանը, Վառնայի հասարակութեան կը հրամցնէ, բայց նա միշտ թարմ է, համով ու հոտով ։

Այս անգամ Պ. Պապազեանը իւր խաղցած ամուսնի դերին մէջ աւելի փայլուն դուրս եկաւ, նա բոլորովին գրեթէ բարեփոխած էր իւր շարժ ու ձեւը, նիստ ու կացը, մօտենալով աւելի իրականին. նա գիտցաւ պատկերացնել, խաբուած ամուսնոյ մը, կասկածանքը, յուսահատութիւնը և սրտի կսկիծը, նա ճշմարիտ Տելեմարըն էր երբ կը պաղատէր իւր կնոջ չյաճախել կոմսուհիին տունը, նա բարձր էր նամանաւանդ երբ կը գտնուէր իւր փճացած կնոջ մահուան անարին մօտ. պարոնը իւր զգացածը արտայայտեց լաւութիւնով. մարդս կզգար այն պահուն՝ թէ խոր վշտերը չը պէտք է որ լեզու ունենան ։

Տիկին Յակոբեանը զգալի կերպով յառաջդիմութեան քայլ մը առած է Պ. Պէնլեանի խմբէն հեռանալէն ի վեր, նա բոլորովին փճացած էր իսլիշական խաղերու մէջ, սակայն այսու նա տակաւին շատ պէտք է աշխատի իւր ըստանձնած դերի մէջ իրականին մօտենալու համար ։

Գալով Տիկ. Ֆասուլեաճեանի և Պ. Երամեանի, երկուքն ալ շատ լաւ դուրս եկան. առաջինը փճացած ու լկրճուկ կնոջ մը՝ իսկ երկրորդը անկեղծ ու վեհանձն բարեկամի մը դերին մէջ ։

Միւս դերակատարներուն վրայ չարժէ ծանրանալ, անոնց մէջէն երկու բառ միայն պիտի ըսէի Օր. Վեհանոյշի հասցէին. օրիորդը բաւական յառաջադէմ է, ահագին տարբերութիւն ցոյց կուտայ անցեալին և այսօրուանին մէջ. խօսուածքը անհուն, բնական և համարձակ և ամօթխած. միայն չափազանցուած ձեւեր երբեմն. իրեն ամենամեծ թերութիւնն է տեսարանի վրայ կուրավիզ մնալը, շատ վատ ունակութիւն ։

Ծափելով հիմակուհիմայ յանձին Պ. Պապազեանի դերասանական խումբին յուսով ենք հետզհետէ տեսնել բեմին վրայ, աւելի ժողովրդի սրտին մօտ

ԳՐԻԳՈՐ ԱՐԾՐՈՒՆԻ

«ՄՇԱԿ»Ի ՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒՄԷՆ ԱՌԱՋ

(Շար. նախորդ թիւէն)

«Ապրելով նախ Ռուսաստանի եւ յետոյ(*) արտասահմանի մտաւոր շրջաններում—կը գրէ Արծրունի—ես ակամայ սկսեցի ուշադրութիւն դարձնել ինձ շրջապատող երեւոյթների վրայ ։ Ռուսը աշխատում է իր ռուս ազգի համար, գրում է, դպրոցում դասատուութիւն է անում, գրքեր է հրատարակում, համալսարանի մէջ դասախօսութիւն է անում ռուս հասարակութեան համար ։

«Ես թողեցի Ռուսաստանը եւ գնացի արտասահման ։ Այնտեղ՝ այնպիսի մտաւոր կեդրոններում, ինչպէս Ցիւրիխ, Ժընեւ, Հայդլբերգ, Վիէննա եւ Փարիզ ես աւելի էլ համոզւեցայ թէ ամէն ազգութեան պատկանող անհատը գործում է կամ պատրաստւում է գործել իր ազգի համար»։

Գերմանական համալսարանները, կը շարունակէ յօդուածագիրը, լի են այլազգի ուսանողներով. ամերիկացի, շւեդացի, յոյն, զուիցերիացի, ֆրանսացի, չեխ, պուլկար ։ Բայց ամէն ուսանող ուսում կառնէր, գիտութիւն կը սորվէր, որպէսզի ապագային օգտակար ըլլայ իր ազգութեան ։

Որովհետեւ անոնց մէջ ազգութ[եան] գաղափարը արթնցած ու ինքնագիտակցութեան հասած էր ։ Ուսանելու, զարգանալու մէջ անոնք որոշ նպատակ, ձգտում դրած էին. ծառայել միմիայն իրենց հասարակութեան եւ թոյլ չի տալ որ ան լուծուի, ձուլուի իրմէ քիչ կամ շատ ընդարձակ տարբեր հասարակութիւններու մէջ ։ Միեւնոյն ատեն համոզուած էին թէ իրենց նպատակը իրագործելու միակ հնարաւոր միջոցն է մարդկային քաղաքակրթութեան հրեղէն աղբիւրէն ծծելով, ըմպելով ամենէն թարմ ու ամենէն առատ լոյսը, զայն բերել ու իր պատկանած հասարակութեան մէջ եռանդագինօրէն տարածելու, բաշխելու հետամուտ ։ Այս գիտակցով էր որ արտասահմանի ուսանողութիւնը իրենց աչքին առջեւ նըշանակութիւն մը ունէր ։

«Երբ ես խօսում էի այդ ազգութիւնների պատկանող ընկերներիս հետ, կը յաւելու Արծրունի, ես նախանձում էի նրանց, որովհետեւ իւրաքանչիւրը նրանցից խօսում էր իր ազգութեան, իր հայրենիքի, իր մայրենի լեզուի մասին.. եւ մինչեւ անգամ բուլղարը, ռումէնը, չեխը, որոնք անկախ քաղաքական կեանք չունէին դեռ, խօսում էին իրենց հայրենիքի, իրենց ազգութեան մասին ։»

Ողորմելի էր իսկապէս հայ ուսանողին դրութիւնը այդ շրջանին. Շրջապատուած այնպիսի ընկերներով՝ որոնք հպարտ էին իրենց ազգութեամբ եւ իրենց առջեւ պատրաստ հասարակական ասպարէզ մը ունէին ապագայ գործունէութեան համար, հայ ուսանողը կը քշուէր բնականաբար այդ բուռն հոսանքէն, իր ազգին օգտակար դառնալու տենչը կը յափշտակէր զինքը. ապագայ գործունէութեան նախաշաւիղ մը կ՚ուրւագծուէր իր խանդավառ երեւակայութեան ծալքերուն ետին, եւ մինչ դեռ իր ցնորատես հոգին այդ գունագեղ ապագային անոյշ գինովութեան մէջ կը սաւառնէր, յանկարծ իրականութեան տխուր պատկերը անգթօրէն կը ցցուէր աչքերուն դէմ ու կը նշմարէր որ իր առջեւ գոյութիւն չունի հայ ազգութիւն կոչուող հասարակական մարմին մը՝ որուն ինք պատկանի, այլ լոկ կը գտնուի կրօնական աղանդ մը ։

«Ինչպէ՞ս գործեմ ես իմ ազգութեան համար, կը գրէր այն ատեն յուսահատ, երբ պարզ տեսնում եմ թէ մի որոշ ազգութեան չեմ պատկանում, այլ պատկանում եմ միմիայն մի կրօնական աղանդի, մի ցեղի, որ գուցէ ժամանակին եղել է մի ազգութիւն, բայց այժմ այլեւս ազգութիւն չէ, այլ միայն մի կրօնական աղանդ»։

Եւ իրաւցնէ ալ դեռ այսօր հայութեան մեծամասնութիւնը զուրկ է ազգային ինքնաճանաչութենէ ։ Նոր հասնող սերունդին եւ խումբ մը զարգացածներու շրջանակէն դուրս, հարցուցէք մեր ամբոխին բոլոր դասակարգի անհատներուն, քահանային, վարդապետին, վաճառականին, մշակին արհեստաւորին եւ կարգ մը թերուս երիտասարդներու՝ թէ ո՞վ է ինք ։ Պատասխանը պիտի ըլլայ «ես հայ քրիստոնեայ եմ»։ Հայը այն պատճառաւ հայ չի ճանչնար ինքզինքը, որովհետեւ հայ ազգութեան կը պատկանի, այլ այն պատճառաւ որ՝ հայոց եկեղեցիին կը պատկանի ։ Հայրենիքի, ցեղի, պատմութեան անփոփոխ ու տեւական սկզբունք մը չէ որ իր հայութեան հիմը կը կազմէ, այլ կրօնական սկզբունք մը, որ ժամանակին ու գիտութեան յառաջդիմութեան հետ փոփոխելու դատապարտուած է ։

Երբ ազգութեան մը անհատները իրենց հասարակական գոյութեան վրայ այսքան խախուտ ըմբռնում մը ունենան, բնական է որ ամենափոքրիկ աղէտ մը հանդէպ բաժան-բաժան կըլլան, կերկփեղկին, աղանդներու կը բաժնուին, որոնց իւրաքանչիւր

(*) «Մշակ» 1880 թիւ 164

արդի կեանքէ պատկերներ, որովհետեւ Թատրոնը ժողովրդական վարժարան մըն է եւ անոր բեմին վրայ կը ծեծուին բարքերը կենդանի պատկերներով։

Դարձեալ կը անոնուինք։

Ա.Անուշաւան

ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԳՈՐԾԵՐ

Վերջին օրերուս քաղաքական ամենանշանաւոր անցքը կը համարուի Ֆրանսայի եւ Անգլիոյ միջեւ երկարատեւ տարուան պայմանաժամով կնքուած համաձայնութիւնը, որուն շնորհիւ այդ երկու եւրոպական մեծ պետութիւնները, որոնք անուրանալի մեծ ազդեցութիւն ունին ամբողջ քաղաքակիրթ մարդկութեան կեանքի ընթացքին վրայ, այդ երկար ժամանակուան ընթացքին մէջ զերծ պիտի մնան իրարու դէմ սպառնական դիրք բռնելէ, եւ խաղաղ կերպով պիտի շարունակեն իրենց առաջդիմութիւնը այն վայրերուն մէջ, ուր առանց պայմանագրութեան կրնային իրարու ընդհարիլ եւ աղէտալի տեսարաններ ստեղծելու պատճառ դառնալ։

Պայմանաթղթին մէջ նշանակուած են բոլոր վտանգաւոր կէտերը, Ասիոյ եւ Ափրիկայի մէջ, ուր Անգլիա եւ Ֆրանսիա իրարու կրնային բախիլ եւ մէկզմէկու երաշխաւորութիւններ տուած են զիրար ազատ ձգելու իրենց ազդեցութեանց շրջաններուն մէջ անվրդով գործելու համար։

Թէ Ֆրանսական եւ թէ Անգլիական մամուլը, նոյնիսկ կառավարութեանց հակառակ օրգանները շատ գոհ մնացած են այս նշանաւոր համաձայնութենէն եւ ուրախութեամբ լի յօդուածներ կը հրատարակեն։

Ոչ պակաս նշանաւոր դէպք կը համարուի նաեւ վերջին Պուլկարիոյ եւ Թուրքիոյ միջեւ կնքուած համաձայնութիւնը, որ յանձն առաւ գլուխ բերելու Պուլկարիոյ ճարպիկ դիւանագէտ Նաչովիչ, եւ որուն յաջող ելք տալու համար վեց ամիսներէ ի վեր տքնեցաւ Պոլսոյ մէջ։

Ոչ պակաս նշանաւոր կրնանք անոր համար որ Պուլկարիան Պալքաններու մէջ մեծ դեր կը խաղայ եւ գլխաւորաբար անկէ կը վախցուի մօտիկ արեւելքի մէջ քաղաքական մեծ հրդեհ ձգելու եւ Պալքաններու քաղաքական աշխարհագրութիւնը մեծ փոփոխութիւններու ենթարկելու։

Պուլկարիա իր այս դիւանագիտական յաջողութեամբ, եթէ Թուրք կառավարութիւնը անկեղծ գտնուի, նախ պիտի կարենայ քիչ մը բուժել Մակեդոնիոյ վէրքերը, որովհետեւ ան ալ պահանջած է ռուս-աւստրիական բարենորոգումներուն իրագործումը, երկրորդ բուն Պուլկարիոյ համար ալ մեծ օգուտներ պիտի ըստանայ, որովհետեւ այս պայմանագրութեամբ կը կանոնաւորուին Պուլկարիոյ եւ Թուրքիոյ դրացիական յարաբերութիւնները։

Ն.

ՌՈՒՍԱԿԱՆ ԳՈՐԾԵՐ

Ռուսական ներքին կեանքը եւս տակնուվրայութեան մէջ է. վերջերս ռուս սահմանադրականները ժողովրդին մէջ կոչ մը ցրուած են, որուն մէջ կը բացատրեն պատերազմին անօգտակարութիւնը ժողովրդին համար, եւ սահմանադրական կառավարութեան ստեղծելու անհրաժեշտութիւնը։ Ոստիկանութիւնը թէեւ յաջողած է ժամանակին այդ կոչերը գրաւել, սակայն հաւանական է որ կոչերուն մեծ մասը ժողովրդին ձեռքը անցած ըլլայ։

Նախկին ներքին գործոց նախարար Սպիագինի սպանութիւնը յաջողցնող Պերչունիի մահուան վճիռ տրուած է։ Վերջինս, այդ որոշումը արտակարգ պաղարիւնութեամբ ընդունելէ վերջ, իր ընկերներուն կարօտի նամակով մը յայտնած է որ ինք երբեք չի զղջար, չի ափսոսար իր կորստեան համար, միայն թէ կը բաղձայ որ իր ընկերները գործը եռանդով շարունակեն, մինչեւ որ իրենց գաղափարը յաղթանակէ Ռուսիոյ մէջ։

Ճապոնական պատերազմի ծանրութիւնը կառավարութիւնը կըզգայ չափազանցօրէն. պահեստի զօրքերուն պատերազմական վիճակի մէջ դրուելուն հրամանը տրուած է։

Դրամի պէտք ալ կզգացուի պատերազմը շարունակելու համար։ Կառավարութեան պատուիրակներ Ֆրանսա մեկնած են կէս միլեառ ֆրանքի փոխառութիւն մը կնքելու համար։

Իսկ վերջին անյաջողութիւնը, այսինքն ամիրալ Մաքարովի ըսպանումը եւ Բեթրօբավլովսք զրահաւորի խորտակումը, բազմաթիւ զինուորներուն ոչնչացումը անշուշտ աւելի մեծ իրարանցում պիտի ձգեն Ռուսիոյ թէ ներքին եւ թէ արտաքին կեանքին մէջ։ Մաքարով ամենէն յուսալի ծովակալն էր, եւ անոր տեղը արժանաւոր կերպով գրաւող մը դժուար թէ գտնուի։

***

ԹՂԹԱԿՑՈՒԹԻՒՆ

Սուչովա (Պոգովինա)
10 Ապրիլ 1904

Սուչովայի քահանայ Տ. Կարապետ հոր հիւանդութեան պատճառաւ նոյն քաղաքի հոգաբարձութեան նախագահ Ասպետ Բօրանդուլի կողմանէ արժ. Տ. Սարգիս հայր Ղարիպեանին հոս զըկուիլը Պատրիարքարանէն խընդրուած ըլլալով, Ս. Պատրիարք հօր հրամանաւ եւ Վառնայի Թաղ. խորհրդոյ հաւանութեամբ ճամբորդուած տէր հայրը շաբաթէ մը ի վեր հոս է։ Այս առթիւ տէր հօր ազգասիրական մի քանի քարոզները իբր հայ հոգեւոր պաշտօնեայի մը տիպար հոս կը յիշեմ։

Մաղկազարդի կիրակի առաւօտ ճաշու գիրքէն յետոյ, տէր հայրը իր շնորհալի կերպարանքով բեմի վրայ ներկայանալով ըստ պատշաճի աւուրս յառաջաբան մը ընելէն ետքը, աշխատեց պատկերացնել Հայաստանի անտանելի թշուառութիւնները եւ հոն տի-

---

անգամը այն աստիճան կը զինուի իր հակառակորդին դէմ որ, չուզեր դայն այլեւս մէկ ազգութեան անդամ ճանչնալ, իրեն ցեղակից, արենակից ընդունիլ։ Այդ տեսակ հայ մը պիտի կարծէ որ, կաթոլիկ դառնալով իր ազգութիւնը կը փոխէ ու կ'ըլլայ Ֆրէնկ, բողոքական դառնալով կ'ըլլայ Նէմցէ կամ Ինկլիզ։ Ի՞նչու ուրեմն մեղադրենք կաթոլիկ հայը՝ որ ինքզինքը Ֆրէնկ կը կոչէ, կամ բողոքական-հայը, որ ինքզինքը Ինկլիզ կը կոչէ, երբ կը տեսնենք որ, լուսաւորչական հայ եղած ժամանակ ալ այդ անձը ինքզինք իր հայրենիքով հայ չէր համարեր, այլ կրօնքով, եկեղեցիով։ Հայը իր ազգութիւնը ազգութեան մէջ չէր տեսներ, այլ կրօնական դաւանանքի մը մէջ։

Ու դառնացած՝ Արծրունի կը գոչէ իր նոյն յօդուածին մէջ.

«Թո՛ղ հայրենիքդ, թո՛ղ պատմական, հայրենի հողդ, մոռցի՛ր մայրենի լեզուդ—ի՞նչ փոյթ—դու դարձեալ հայ ես, եթէ հայութեան նշանն ես չի պահես, երթաս Հնդկաստան, Չինաստան եւ այն ատեն շարունակես քեզ հայ-լուսաւորչական կոչել»։

Այս էր, ու դեռ ընդհանուր առմամբ այս է մեր հայութեան վերաբերումը դէպի իր ազգութեան գիտակցութիւնը. Ազգային ինքնաճանաչութիւնը բացարձակապէս կը պակսի անոր։ Երեւակայեցէք թէ ինչ յուսահատական պէտք է ըլլայ հայ գործիչին, լուսաւորեալ, ազատամիտ, բայց ազգային ինքնաճանաչութեամբ լեցուած գործիչին դրութիւնը։ Ան կուզէ գործել, օգուտ մատուցանել իրեններուն, վեր բարձրացնել թաղուած ճահիճին խորէն, քաղաքակրթութեան ու գիտութեան լոյսէն բաժին մը հանել անոր. բայց յանկարծ կը նկատէ որ իր ոտքին տակ հող չկայ, իր դէմ ազգութիւն կոչուելու արժանի մարմին մը չկայ. ինքն ալ մէկն է պարզապէս կրօնական աղանդի մը ներկայացուցիչներէն։ Եւ եթէ յանկարծ իր ցեղակիցները մեծ բազմութեամբ որոշեն թողուլ այդ կրօնական աղանդը, ազգութիւնն ալ պիտի դադրի գոյութիւն ունենալէ, քանի որ հիմակ ալ արդէն չկայ։

Բայց Գրիգոր Արծրունի յուսահատողներէն չէր։ Իրականութիւնը իր բոլոր մերկութեամբ ըմբռնելէ ետքը, ձեռքերը ծալլած ու յուսահատ երեսի չի դարձներ իր դժբաղդ ցեղակիցներէն, կանդրադառնայ իր անձին վըրայ, կը քննէ կը վերլուծէ իր հոգւոյն մէջ ժամանակէ մը ի վեր կատարուած հոգեկան յեղաշրջումներ։ Դեռ քանի մը տարի առաջ ինք ալ ազգային ինքնաճանաչութենէ զուրկ հայ մըն էր, որ ոչ լեզուն գիտէր, ոչ պատմութիւնը, բայց ինքզինքը հայ լուսաւորչական կը կոչէր, թէեւ ամչնալով։ Բայց Եւրոպական կրթութիւնը, եւրոպական միջավայրը բարեկարգեց զինքը, լուսաւորեց իր միտքը, հասկցուց թէ ինչ էր ազգութիւնը, ինչո՞ւ ինք ալ իր ցեղակիցներուն հանդէպ չի լրացներ այն դերը՝ զոր Եւրոպան իր անձին հանդէպ կատարեց։

Այդ դերը ստանձնող մը պէտք էր, ու Արծրունի յանձն առաւ զայն, գուցէ ճիշդ յարմար ժամանակին։

«Երիտասարդ հայ գրողը իր կեանքի, իր գրական ամբողջ գործունէութեան նպատակը պէտք է համարեր իր ցեղակիցներու զարգացումը, հասկցնել աղանդի եւ ազգութեան տարբեր ըլլալը, ազգին մէջ ազգային ինքնաճանաչութեան գաղափարը սերմանել։

«Եւ այդ արեց նա»։

Այո՛, ճիշդ այդ էր որ ըրաւ Արծրունի, ու մենք այսօր կը տեսնենք թէ ամենամեծ ծառայութիւնն մատուցած եղաւ մեզի։ Ո՞ւր էր որ մեր ներկայ ուսանողութիւնն ալ միեւնոյն ներշնչումով լեցուած մայրենի հողը վերադառնար, իր ազգը լուսաւորելու վառ եռանդով։

Բայց հոսանքները փոխուած կերեւին, եւ ընկերվարական վարդապետութիւնը այսօր յափշտակած է մեր ուսանողութեան մէկ մասին երեւակայութիւնը։ Որ առանց նկատելու եւրոպական ազգերու եւ մեր մէջ գտնուող քաղաքակրթութեան աստիճաններուն անհամեմատ տարբերութիւնը, մեր անկերպարան ու դեռ շատ անընդունակ ազգային զանգուածը կը ջանայ ընկերվարական քարոզներով թմբել եւ հայրենիքի ու ազգութեան գաղափարները թուլցնել, որուն այնքան պէտք ունի իր ուրոյն գոյութիւնը պահելու համար։ Նոյնը չեն ըներ, սակայն, տարբեր ազգերու պատկանող ընկերվարականները։ Ռուսը ռուս կը մնայ իր բոլոր ընկերվարականութեամբը եւ կը ջանայ խեղդել հայուն ձայնը. Գերմանացին նոյնպէս Գերմանացի կը մնայ ու կը ջանայ իր ազգային սկզբունքները գերակշիռ ընել ընկերվարական կազմակերպութեան մէջ։ Հայը բոլորովին պիտի ոչնչանայ եթէ այժմէն այդ հոսանքին մէջ մղուի։ Ընկերվարութիւնը միեւնոյն դերը պիտի կատարէ հայ ազգին համար, ինչ որ Թուրքը կ'ընէ, մէկը՝ իր սուրով, իսկ միւսը՝ իր սկզբունքներով։ Փոխանակ մեր գոյութեան թշնամի մըն ալ աւելցնելու, աւելի լաւ չըլլա՞ր դէմ կանգնել անոր այժմէն, քանի որ դեռ չսպառնար եւ մենէ զօրութիւն ալ չի պահանջեր վտանգէն խուսափելու համար։

Ծ.

(Շարունակելի)

բող սարսափը և բաղդատեց Աւստրիոյ արդար կառավարութեան ներքեւ ապրող հայութիւնը Հայաստանի հետ. մեղադրեց բոլոր քրիստոնեայ պետութիւնները և անձերը որոնք մարդկութեան ծառայելու և ճշմարտութիւնը պաշտպանելու կարող և զգացող ըլլալով անհոգ և անտարբեր են. մասնաւորապէս կանգ առնելով Անիի գաղթականութեան վրայ, առաջարկեց Անիի քաջ թոռներուն որպէսզի օգտակար լինին Հայաստանի, որ իրենք ալ ունենալով ազատ երկիր կարողանան Ծաղկազարդի տօնախմբութեան օրը ազատ և ուրախ Ովսաննա ի բարձունս գոչելու.

Նաեւ Սուրբ Զատկի օրը օրինակ բերելով տէրն և փրկիչն մեր Յիսուսին խաչելութեան թաղման և յարութեան վրայ մխիթարեց և քաջալերեց ժողովուրդը ըսելով թէ ժամանակ մը ճշմարտութեան և իրաւանց խաչելութեան և թաղման նայելով պէտք չէ յուսահատիլ. ո՞վ գիտէ թէ ինչպիսի մեծ խորհուրդ մը հոն ծածկուած է բայց մեր եկեղեցւոյն հիմը քրիստոնէութեան վրայ հաստատ ըլլալով միշտ յուսադիր պէտք է ըլլանք անոր յարութեան համար, և յիշելով թէ հաւատք առանց գործոյ մեռեալ է ըսաւ — հաւատամք ասանկ! բայց, անպատճառ հայ անուն կրող ամեն մէկ մարդ այս մասին իր պարտականութիւնը անձամբ ճանչնալով գործադրելու է եւս. Վերջապէս տէր հօր Սուչովա այցելութիւնը մեծ ուրախութիւն պատճառած է, ինչպէս յայտնի կերեւար ունկնդիր ժողովուրդին ուշադիր և յուզուած ըլլալէն, յուսալի է թէ տէր հօր քարոզները ունենան իրենց ազդեցութիւնը Սուչովայի հայրենասէր և բարեպաշտ հայոց վրայ.

Միշտ յարգանօք
Կ. Սիփէրեան

ԱԶԳԱՅԻՆ ՔՐՈՆԻԿ

Մեծ պահքի վերջին օրերը Մուշի առաջնորդը և թաղական խորհրդին անդամները ձերբակալուեր են, իբրեւ գրգռիչներ, որովհետեւ երկու ամիս առաջ բողոքած էին թուրք զինուորներուն Ցունան գիւղի մէջ կատարած գազանութիւններուն դէմ. Օրմանեան պատրիարքը կիրակի օրը անձամբ կուզէ Եըլտըզ երթալ այդ մասին բողոքելու համար. ու երբ չեն ուզեր զինքը ընդունիլ, կըսպառնայ զատկի օրը Պոլսոյ ոչ մէկ եկեղեցւոյ մէջ ժամերգութիւն ըլլալ. Այդ սպառնալիքին վրայ Օրմանեան թոյլտուութիւն կստանայ երթալ Եըլտըզ. Բայց այդ այցելութեան հետեւանքը դեռ յայտնի չէ.

ՆԵՐՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

Պոլսոյ պուլկարական գործակատար Գ. Նաչովիչ մեծ վէզիրէն նամակ մը ընդունած է, որով իրեն կը հաղորդուի թէ Սուլթանը յանձնախումբ մը նշանակեր է որոնց պարտականութիւնը պիտի ըլլայ հսկել Մակեդոնիոյ մէջ կատարուելիք բարենորոգումներուն վրայ. Հրաման տրուած է բոլոր գաւառական իշխանութիւններուն անմիջապէս գործադրել ընդհանուր ներումը և ազատ արձակել բոլոր Մակեդոնացի քաղաքական ձերբակալեալները.

— Իշխանը և արտաքին գործոց նախարարը ցաւակցական հեռագիրներ ղրկած են Ցարին և արտաքին գործոց նախարարին Ադմիրալ Մաքարովի մահուան և Բեթրօբավլօվսք զրահաւորին կործանման առթիւ.

—Ամբողջ պուլկար ժողովուրդը մեծ ցաւ կզգայ Ռուսիոյ պատահած վերջին դժբախտութեան մասին.

ԱՐՏԱՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

ԹՈՒՐՔԻԱ

Վիէննայի թերթերէն մէկուն Պոլսէն կը հեռագրեն թէ Սուլթանը շատ անհանգիստ է Անգլօ-Ֆրանսական համաձայնութեան պատճառով ու որոշած է այդ գործին միջամտել, Եգիպտոսի ապագան ապահովելու համար.

— Ֆրանսական երեսփոխան Տէլօնքլ երկու անգամ հրաւիրուեր է Սուլթանի մօտ, և կը կարծուի որ խօսակցութիւնը եղեր է Անգլօ-Ֆրանսական համաձայնութեան մասին.

— Ժէնէրալ Ճէօրճիօ թուրք կառավարութենէն պահանջած է որ Մակեդոնիոյ ժանտարմաներուն քառորդ տարեկան թոշակը 1 միլիոն և 200000 ֆրանկ ապահովցնէ. Բ. Դուռը այդ պահանջին առջեւ շատ նեղը մնացած է.

— Պոլսէն կը հաղորդեն Մարտ 27ին հետեւեալը.

„Բ. Դուռը պուլկար էքզարքին ընդարձակ նօթա մը տուեր է, որուն մէջ կը գանգատի պուլկարական քարոզչութեան դէմ, որով պատրիարքականները կը գրգռուին և կը պահանջէ այդ տեսակ քարոզչութեան դադարումը.

Պուլկար էքզարքը զատկի տօներէն վերջը պիտի պատասխանէ.

— Մայտ 29 Աւստրիական և Ռուսական զինուորական կցորդները, ինչպէս և միւս բոլոր օտար պաշտօնեաները մեկներ են դէպի Մակեդոնիա.

ՌՈՒՍ—ՃԱՊՈՆԱԿԱՆ ՊԱՏԵՐԱԶՄ

Մարտ 31ին Լօնտօն կը հաղորդեն որ Ամիրալ Ալէքսիէվ Ցարի հեռագրած է հետեւեալը.

„Մեծ ցաւով Ձերդ մեծութեան կը հաղորդեմ որ փոխ Ամիրալ Մաքարով կորսուած է. Բեթրօբավլօվսք զրահաւորը բարձրացուցած էր ամիրալական դրօշակը. Մաքարով կը ղեկավարէր ամբողջ նաւատորմիղը. Թշնամին կերեւայ հորիզոնի վրայ և մեր նաւատորմիղը կը թողու ծովախորշը բաց ծովի մէջ թշնամին հալածելու համար. բայց երբ մերոնք կը տեսնան որ թշնամին երեսուն նաւերով կուգայ, Մաքարով մեր նաւատորմիղին կը հրամայէ ծովախորշը վերադառնալ. վերադարձին մեր Բեթրօբավլօվսք զրահաւորը հանդիպելով նաւականի մը կնկղմի".

— Բեթերսպուրկէն Պերլին կը հաղորդեն թէ Բեթրօբավլօվսք զրահաւորին ընկղմումէն վերջ ճաբոնական նաւատորմիղին մէկ մասը մօտեցեր է Բօր Թարթուրին. Նաւահանգստին հրամանատար իշխան Ուխթօմսկիյ իսկոյն յանձն կառնու նաւատորմիղին հրամանատարութիւնը և դուրս կելլայ թշնամու հանդէպ որոնք կուգան եղեր 18 զրահաւորներով. Կսկսի կատաղի ճակատամարտ մը. Մանրամասնութիւններ կը պակսին.

— Բեթրօբավլօվսքի ոչնչացման միջոցին կորսուեր են մօտ 6 հարիւր ռուս նաւաստիներ և պաշտօնեաներ. ծանրապէս վիրաւորուեր է իշխան Կիրիլ Վլատիմիրովիչ, կայսերական ցեղէն.

— Զինաստանի չէզոքութիւնը հետզհետէ աւելի կասկածելի կը դառնայ, որովհետեւ թէ համակրութիւնը դէպի Ճաբոնիա կուժովիյայ և թէ մեծ քանակութեամբ լաւ վարժուած զօրքեր կը ղրկէ դէպի Մանջուրիա.

— Թիէնցինէն կը հեռագրեն թէ երկու թրէնով ռուս վիրաւորեալներ Մուկտէնի քովէն Խարպին ղրկուեր են.

— Ճաբոնական թերթերը չեն հաւատար Ծայր. Արեւելքի ռուսական նաւատորմիղին զօրեղացման համար սարքուած լուրերուն.

„Զիշի" թերթը կը գրէ թէ անկարելի որ ռուսական զրահաւորներ մեկնին դէպի Ծայր. Արեւելք. Եթէ երրորդ պետութիւն մը չը միջամտէ ռուսական ծովային գործողութիւնները դիւրացնելու համար, այդ պիտի նշանակէր Ռուսիոյ ինքնաոչնչացումը, մինչդեռ ան չահ ունի աշխարհին համոզելու իր ծովային մեծ պետութիւն ըլլալուն մէջ.

ՌՈՒՍԻԱ

Մաքարովի մահը և Բեթրօբավլօվսք զրահաւորին ընկղմումը մեծ յուզում յառաջ բերեր է Բեթերսպուրկին մէջ. Ցարուհին լացեր է. եկեղեցիներուն մէջ հոգեհանգստեան պաշտօններ կը կատարուին.

—Թիէնձինէն կը հաղորդեն, որ ճաբոնցիներու հաւաքական յարձակումը տեղի պիտի ունենայ մայիսին.

ՖՐԱՆՍԱ

Կառավարութեան հրամանով բոլոր դատարաններէն դուրս հանուած են Քրիստոսի պատկերները. Կղերական և պահպանողական մամուլը կատղած է կառավարութեան դէմ.

— Ֆաշոտայի հերոս գնդապետ Մա. շան հրաժարած է զինուորական ծառայութենէն, որովհետեւ անոր չեն թոյլատրած ռուս զօրքերուն հետ Մանջուրիա երթալ.

ՍՐԱՀ ՍԱԼՏԻՆԷՆԻԷ

«Նատէժտա» հայ դերասանական խումբս այս գիշեր պիտի ներկայացնէ Տ. Վ. Պապազեանի առաջնորդութեամբ.

1. «Քամէլիազարդ Տիկին» բարոյալից թատերգ. 1 յառաջաբանով եւ 5 արար:

Երգ եւ պարք
Օրք. Ռէբէկայի եւ Օլկայի կողմէ

3. Պարք ամբողջ խմբի կողմէ
4. Հովիւք եւ Հովուուհի
Տրք. Պապազեան, Յակոբեան եւ օր. Վեհանուշի կողմէ
5. Խեղճ ծիծաղաշարժ զաւեշտ մը կատակերգ. Հաճի Յակոբի եւ ամբողջ խմբի կողմէ

Կիրակի՝
«Տանը պատիւը» պատմական ողբերգ. 3 արար
Երգ եւ պարք եւ զաւեշտ մը

Ա Զ Դ

Պօլսոյ Խասգիւղցի 30-35 տարեկան, թխադէմ, միջահասակ, սեւահեր, մանիփաթուրաճի Միրիճան Թավշանեան Պանքի ցոյցի առեն Եգիպտոս մեկնելով, մինչեւ հիմայ իր վրայօք լուր չէ առնուած, ուստի իր վրայ տեղեկութիւն ունեցող ազգայիններէ կը խնդրուի, իմացնել ժամագործ Տիգրան Մինասեան, Սօֆիա (Պուլկարիա)յի հասցէին.

Է. ԱԿՆՈՒՆԻ
«ԿՈՎԿԱՍԵԱՆ ՎԷՐՔԵՐ»
Գին 3 ֆր. 20 սթ.
Գնելու համար դիմել Վառնա Բաքկէն Սիւնի ընթերցարանին վարչութեան. Ճանապարհածախսը գնողին վրայ է. Դրամը կանխիկ վճարելի. —

Отговорникъ
Мурадъ-Ераносянъ
Печатница „Взаимность" Варна